

Provincie Zeeland

Datum:
Uw kenmerk:
Ons kenmerk:

Betreft: Beantwoording aanvullende vragen Z648254

Geachte heer

Graag beantwoorden wij de aanvullende vragen die wij van u ontvangen hebben met betrekking tot de vergunning aanvraag flora en fauna activiteiten voor het project Johanneskerk te Nieuwerkerk.

In cursief lettertype wordt uw vraag herhaald. Daaronder in niet cursief lettertype staat ons antwoord op uw vraag.

1. Wanneer starten de werkzaamheden exact.

Excuses voor de verwarring in data. In afwachting van de verlening van de vergunning, kunnen de werkzaamheden van start na 15 juli 2025, buiten de kwetsbare maar in de actieve periode voor vleermuizen.

2. De vergunning wordt aangevraagd tot en met 31 december 2028.

Wordt de verlichting na deze datum niet meer toegepast? Als de vergunning is verlopen, is het niet meer toegestaan om de vleermuizen te verstoren.

De vergunning wordt aangevraagd voor de periode van aanleg van de verlichting en vervolgens voor een gewenningsperiode van ruim twee jaar. Hierna wordt ervan uit gegaan dat de vleermuizen of gewend zijn aan de verlichting of dat zij een ander verblijf in gebruik hebben genomen. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat gewone dwergvleermuis minder storingsgevoelig is voor lichtverstoring dan andere soorten vleermuizen (Gyselings, 2019). Daarbij komt lichtgevoeligheid vooral voor, indien de verlichting de gehele nacht gevoerd wordt en bij kolonieverblijven of kraamverblijven. In dit geval betreft het tijdelijke verlichting gedurende een deel van de avond en betreft het mannenverblijven in de vorm van zomer- en paarverblijven. De noodzaak om direct te gaan foerageren bij mannen gewone dwergvleermuis is minder hoog, omdat zij geen pup hoeven te lacteren. Het negatieve effect van de verlichting wordt daardoor minimaal geacht.

3. *Het onderzoek tijdens de kraamperiode is uitgevoerd met 3 onderzoekers, tijdens de paarperiode met 2 onderzoekers. Waarom is het paaronderzoek met één onderzoeker minder uitgevoerd?*

Baltsgedrag van vleermuizen is anders dan het gedrag tijdens de kraamperiode. Tijdens de kraamperiode vliegen dieren in of uit en verdwijnen dan regelmatig uit het projectgebied. Hiervoor is het noodzakelijk om op het juiste moment met afdoende personen aanwezig te zijn om dit vast te kunnen stellen. Tijdens de paarperiode zijn baltsende mannen, indien er een paarverblijf in de buurt is, constant aanwezig in het projectgebied. Vanaf een uur na zonsondergang blijven zij dan ook vaak stationair roepen/baltsen. Door dit gedrag was het op deze projectlocatie mogelijk om met één onderzoeker minder de werkzaamheden uit te voeren en toch alle paarverblijven in beeld te krijgen.

Baltsende mannen zijn daarbij territoriaal, waardoor zij andere mannen verdrijven uit het projectgebied en er een maximaal aantal paarverblijven kunnen zijn binnen een projectgebied.

Tijdens de kraamperiode is vastgesteld dat de toren in gebruik was al kraamverblijf, waardoor deze toren direct is uitgesloten als mogelijkheid voor het plaatsen van verticale verlichting. Tijdens de paarperiode is de toren wel meegenomen in het onderzoek, maar met een lagere prioriteit.

Bovenstaande argumenten maakt dat wij daardoor voor deze bezetting hebben gekozen tijdens het parseizoen.

4. *De aanlegwerkzaamheden worden niet duidelijk omschreven. Geef aan:*

- a) *Wat de werkzaamheden precies inhouden;*
- b) *Hoe deze werkzaamheden uitgevoerd worden;*
- c) *Hoe lang deze werkzaamheden duren;*
- d) *Of deze werkzaamheden een verstorend effect hebben op de aanwezige vleermuizen.*

- a) Kabels en armaturen worden rondom de kerk ingegraven in de grond;
- b) Werkzaamheden worden met een mini graver uitgevoerd en daarbij vindt handmatige ondersteuning plaats;
- c) Werkzaamheden zullen maximaal 3 weken in beslag nemen.
- d) De werkzaamheden worden vanaf de grond uitgevoerd en hebben daardoor geen verstorend effect op vleermuizen.

5. *Er dient een verlichtingsplan aangeleverd te worden, waaruit blijkt hoeveel lichtuitstraling er naar de omgeving/naar boven plaats zal vinden. Ook zal hieruit duidelijk moeten blijken:*

- a) *Hoeveel licht er op de verblijfplaatsen schijnt;*
- b) *Of de verlichting het hele jaar rond en elke avond wordt aangezet;*
- c) *Hoe laat/wanneer de verlichting wordt aangezet;*
- d) *Welke kleur de verlichting heeft;*
- e) *Uit het verlichtingsplan moet duidelijk blijven hoe verstoring van individuele vleermuizen en verblijfplaatsen tot een minimum wordt beperkt.*

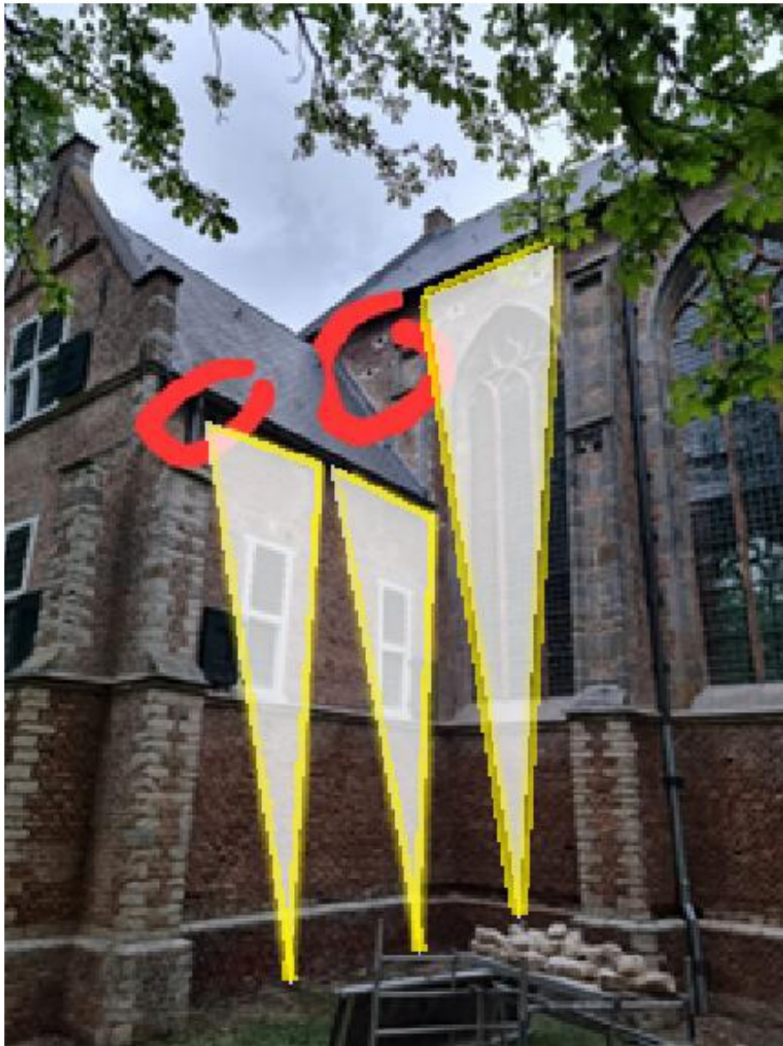

a) Voor één zomerverblijf geldt dat de verlichting wel tot aan het verblijf komt (Figuur 1). Dit betreft het verblijf bij de onderste rode cirkel in Figuur 1. Voor het andere zomerverblijf geldt dat hier geen verlichting komt, door de hoek waarin deze in gelegen. Er schijnt geen direct licht op de paarverblijfplaats, de verlichting schijnt tot aan de dakgoot en het paarverblijf is hierboven gesitueerd (Figuur 2).

Figuur 1 Locatie van de twee zomerverblijven.

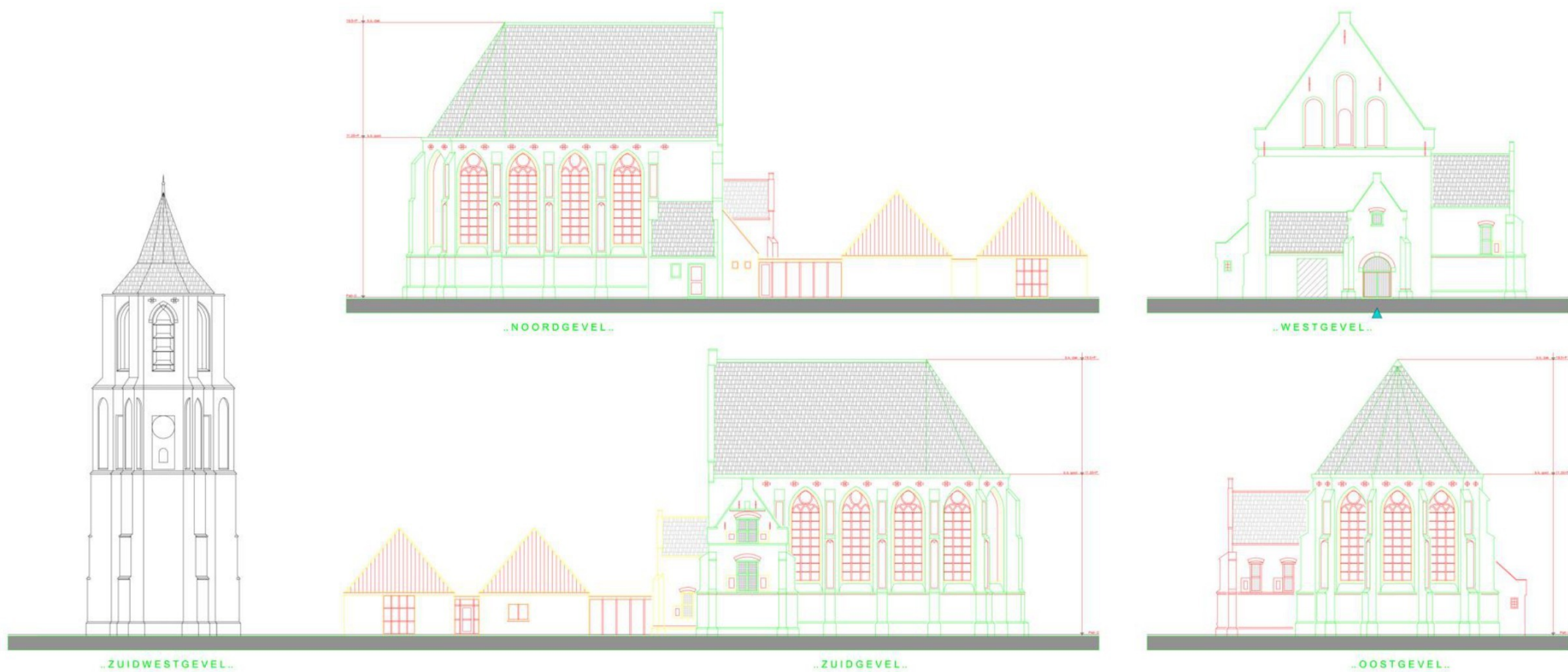
Figuur 2 Voorbeeld met verlichting

- b en c) De verlichting gaat jaarrond aan bij zonsondergang en blijft tot 23.00 uur branden. Hierdoor is de verlichting tijdens het vleermuis actieve seizoen minder lang aan, dan tijdens de winterrust.
- d) De armaturen hebben een kleurtemperatuur van 2700K. Dat is een vrij warme kleurtemperatuur.
- e) Het verlichtingsplan staat weergegeven op de volgende pagina en daarbij

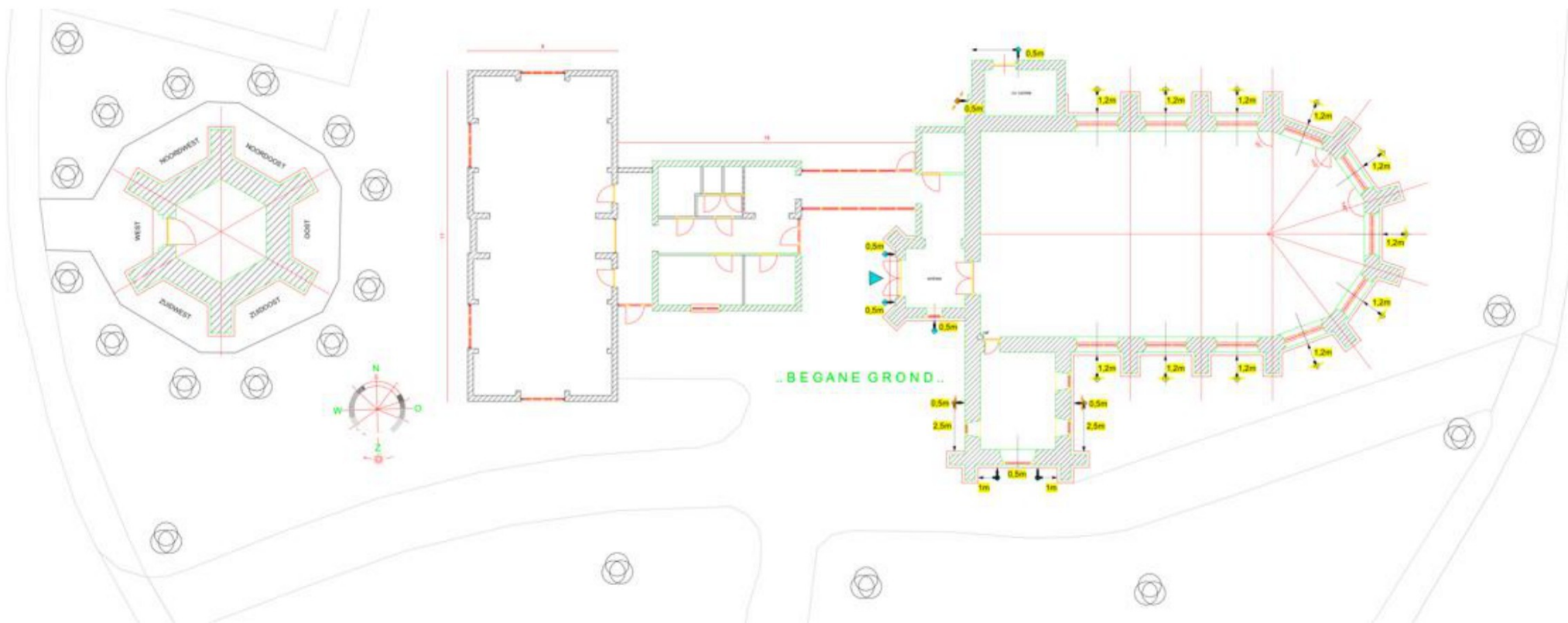
ook een gezoomde versie van het daadwerkelijke deel, dat wordt verlicht
Figuur 2 en 3).

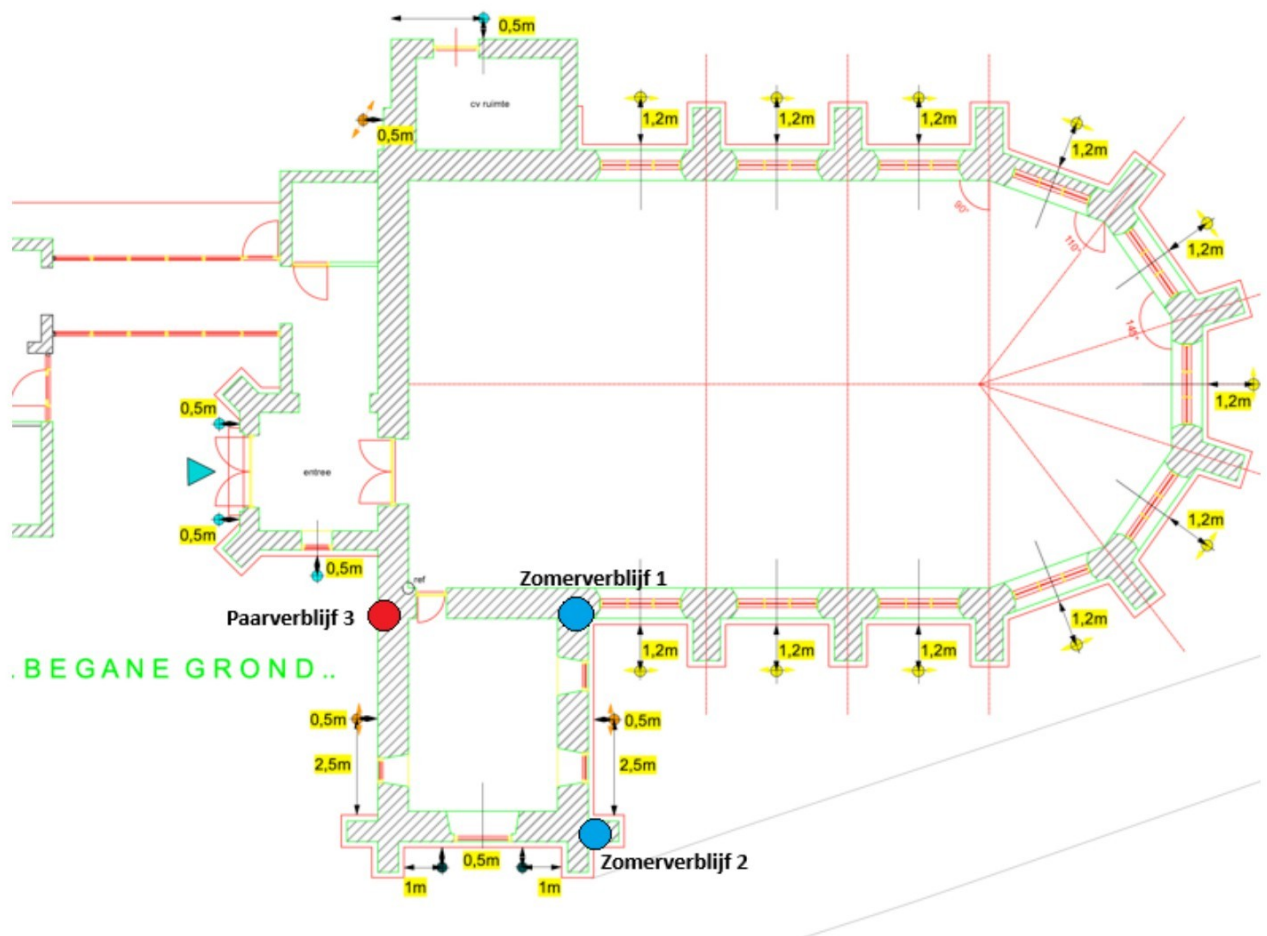
Figuur 3 Verlichtingsplan

Figuur 3 Verlichtingsplan

Figuur 4 Paarverblijf rood, zomerverblijven blauw.

Hierbij is te zien in Figuur 3 en 4 dat de verlichting zo veel als mogelijk is aangepast op de verblijfplaatsen. Het eerste zomerverblijf (1) ligt in een hoek waar toe de verlichting niet rijkt. Bij het zomerverblijf (2) net onder de dakgoot is geen directe verlichting ingetekend. Er komt minimale straling van licht vanaf het armatuur wat daarboven is ingetekend op dit bovenaanzicht. Bij de paarverblijfplaats (3) is geen verlichting aanwezig en deze bevindt zich boven de dakgoot. Naastgelegen verlichting komt tot aan de dakgoot.

6. *Het is niet duidelijk welke alternatieven nu daadwerkelijk zijn onderzocht. Gelieve een document met de belangrijkste bestudeerde alternatieven voor het verlichten van de kerk toe te voegen aan de aanvraag. Denk bijvoorbeeld aan een andere manier van verlichting of het donker laten van sommige delen van de kerk. Gelieve ook aan te geven waarom dit geen bevredigende oplossing is.*

In eerste instantie was het plan om de volledige kerk, inclusief bijgebouwen en toren, te verlichten. Aan de hand van de uitkomsten van het

vleermuisonderzoek is besloten om de toren, die los staat van de kerk, onbelicht te laten omdat hier een kraamkolonie gewone dwergvleermuizen in is vastgesteld. Verder is er gekozen om de kerk niet hoger dan de dakgoot uit te lichten, zodat vleermuizen via de bovenzijde altijd kunnen vertrekken zonder lichtverstoring. Hiervoor is er een bewuste keuze gemaakt om het dak van de kerk onverlicht te laten.

Door deze keuzes komt de aanwezige kraamkolonie in de toren niet in gevaar. En twee van de drie verblijven in de kerk hebben minimale hinder van de verlichting. Bij het zomerverblijf (2) van een man gewone dwergvleermuis is de hinder niet uit te sluiten. Wel is geprobeerd hier minimale hinder te veroorzaken, door geen armatuur onder het verblijf te plaatsen.

De toren en de zalen behorende bij de kerk blijven onverlicht, net zoals de bomen rondom de kerk die functioneren als foerageergebied voor de vleermuizen.

Het alternatief in deze situatie, is het onbelicht laten van de toren, met daarin het kraamverblijf. Het lichtplan zoals gepresenteerd in Figuur 3 en 4 is in zijn geheel aangepast op de vastgestelde aanwezigheid van vleermuizen.

7. *In de onderbouwing van het wettelijke belang wordt de reden van sociale en economische aard aangegeven. Dit klopt echter niet. Het gaat hier om een dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale en economische aard. Gelieve aan te geven waarom hier sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang.*

De Johanneskerk is een beschermd rijksmonument, wat betekent dat er een wettelijke instandhoudingsplicht geldt (Erfgoedwet 2016). Daarvoor is draagvlak en waardering van het gebouw van groot belang. Het aanlichten van de kerk draagt bij aan dit draagvlak en bevordert dus de instandhouding.

De inwoners van Nieuwerkerk zijn trots op hun kerk en willen dit onder de aandacht brengen. Zij voelen zich achtergesteld op inwoners van andere dorpen binnen de gemeente Schouwen-Duiveland waarbij de kerk wel is verlicht en dan ook nog een manier waarbij geen rekening is gehouden met aanwezige fauna. Deze ongelijkheid binnen één gemeente zorgt voor onbegrip van de inwoners.

Door de kerk verticaal op een verantwoorde wijzen te verlichten wil de gemeente Schouwen-Duiveland de inwoners van Nieuwerkerk tegemoet komen, zonder afbraak te doen aan de aanwezige fauna. Verdere redenen van sociale en economische aard zijn reeds onder de aandacht gebracht in het ecologisch werkplan, want is meegezonden met de vergunning aanvraag.

8. *Voor de onderbouwing van de openbare veiligheid (en ook volksgezondheid) wordt aangegeven dat het zeer donker is op het centraal gelegen Kerkplein. Het plaatsen van verlichting zou bij moeten dragen aan het gevoel van veiligheid.*

a) *Voor onderbouwing van dit wettelijke belang moet op zijn minst blijken*

dat hier sprake is van een onveilige situatie. Gebeuren er bijvoorbeeld veel ongelukken op het Kerkplein?

b) Waarom is niet gekozen voor andere vormen van verlichting die het kerkplein kunnen verlichten, zonder dat de vleermuizen worden verstoord?

a) Er gebeuren niet veel ongelukken op het Kerkplein, omdat de inwoners het Kerkplein mijden in het donker, omdat het er veel te donker is. En dat terwijl het Kerkplein juist een mooie en geschikte plek is voor ontmoeting, ook gedurende de avonden, omdat er geen verkeer mag rijden op het plein zelf.

Het aanlichten van de kerk vergroot het draagvlak voor dit rijksmonument. Dat blijkt uit de projecten die voor andere kerkgebouwen zijn uitgevoerd, zoals de pilot in Renesse. Het aanlichten van het object zelf is de enige manier om op gepaste en ingetogen wijze in de avonduren de aandacht te vestigen op het kerk en daarmee het draagvlak voor dit monument te vergroten. Daarbij moet worden benadrukt dat het licht 's nachts uitgaat.

b) Een andere mogelijkheid van verlichting zou verlichting van de paden kunnen zijn, maar daardoor worden de vleermuizen meer verstoord dan door de verlichting rondom de kerk. In het gras rondom de kerk staan bomen en die maken een onderdeel uit van het essentiële foerageergebied van de aanwezige gewone dwergvleermuizen. Door verlichting te plaatsen langs deze paden, die door het gras en tussen de bomen lopen, neemt de kwaliteit van het foerageergebied significant af. Voor de kraamkolonie in de toren is het van groot belang dat er een foerageergebied van grote kwaliteit direct naast het verblijf aanwezig is. Hierdoor kost het de moeders minder energie om voldoende te eten direct naast het verblijf, waardoor ze hun pups kunnen lacteren zonder veel energieverlies door het heen en weer vliegen over grote afstanden. Het Kerkplein anders verlichten is hierdoor niet wenselijk.

Graag breiden wij de vergunning aanvraag uit met een mogelijke overtreding op artikel 11.45 lid 1 onder d, naar aanleiding van uw gemaakte opmerking hierover. Hartelijk dank voor het attenderen.

In onze rapportages verwijzen wij inderdaad naar de zorgplicht en het gebruik van vleermuisvriendelijke verlichting. Tijdens werkzaamheden komen wij meer dan eens tegen dat er grote bouwlampen geplaatst zijn gedurende de gehele nacht in een projectgebied, om diefstal en/of vandalisme aan werkmaterieel te voorkomen. De verlichting die die bouwlampen geven staan niet in verhouding met de verticale ledverlichting die wij rondom de kerk willen plaatsen.

Wij hopen hiermee uw vragen te hebben beantwoord en meer duidelijkheid te hebben gegeven omtrent het projectgebied en de voorgenomen werkzaamheden.

Met vriendelijke groet,

Verwijzingen

BIJ12. (2024). *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis*. Utrecht: BIJ12.

Gyselings, R. e. (2019). *Advies over vleermuisvriendelijke verlichting langs wegen en fietsostrades*. Antwerpen: INBO.

